

**Informacija o prenosu znanja iz iseljeničtva
u Bosnu i Hercegovinu**

Septembar 2018. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. LJUDSKI RESURSI U ISELJENIŠTVU	3
3. STRATEŠKI I DRUGI DOKUMENTI KAO OSNOVA ZA SARADNJU SA ISELJENIŠTVOM NA POLJU PRENOSA ZNANJA I KORIŠTENJA NAUČNIH RESURSA ISELJENIŠTVA.....	4
4. ORGANIZACIJE NAUČNE DIJASPORE	6
4.1. PRENOS ZNANJA PUTEM ORGANIZACIJA U ISELJENIŠTVU	6
5. PRENOS ZNANJA U OKVIRU PROJEKTA "DIJASPORA ZA RAZVOJ"	11
5.1. PRENOS ZNANJA U JAVNI SEKTOR U BOSNI I HERCEGOVINI	12
5.2. PRENOS ZNANJA U PRIVATNI SEKTOR U BOSNI I HERCEGOVINI.....	17
6. PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA	18

1. UVOD

Programom rada Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine za 2018. godinu predviđena je izrada Informacije o prenosu znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu. Svrha ovog dokumenta je informirati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine o velikim ljudskim potencijalima u iseljništvu iz Bosne i Hercegovine, koji svojim znanjem i iskustvom u različitim oblastima, mogu doprinijeti razvoju Bosne i Hercegovine, te informirati Vijeće ministara o aktivnostima koje se provode na prenosu znanja i vještina iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu.

Informacija sadrži osnovne podatke o ljudskim resursima, odnosno, naučnom i stručnom potencijalu u iseljništvu iz Bosne i Hercegovine, organizacijama naučne dijaspore u iseljništvu, aktivnostima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i drugih aktera na prenosu znanja iz iseljništva u javne institucije i privatni sektor u Bosni i Hercegovini, te prijedlog zaključaka.

2. LJUDSKI RESURSI U ISELJENIŠTVU

Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prikupljenim od diplomatsko-konzularnih predstavništava Bosne i Hercegovine u inostranstvu i državnih institucija za statistiku u zemljama prijema iseljništva, van Bosne i Hercegovine boravi oko dva miliona osoba porijeklom iz Bosne i Hercegovine.

Prema istraživanju "Mapiranje dijaspore iz Bosne i Hercegovine"¹ koje je provedeno u drugoj polovini 2017. godine u deset zemalja prijema sa najvećim brojem osoba iz Bosne i Hercegovine ili koje vode porijeklo iz Bosne i Hercegovine: Australiji, Austriji, Danskoj, Njemačkoj, Italiji, Holandiji, Sloveniji, Švedskoj, Švicarskoj i Sjedinjenim Američkim Državama, na reprezentativnom uzorku od 2.000 osoba u iseljništvu, veliki dio ispitanika se obrazovao u Bosni i Hercegovini prije emigracije: 23% je steklo visoko obrazovanje, 7% diplomu postdiplomskog studija a 3% doktorat. Broj ispitanika koji su obrazovanje stekli u zemljama prijema, nakon migracije iz Bosne i Hercegovine, je viši: 23% je steklo visoko obrazovanje, 18% su završili postdiplomski studij (magisterij), a 5% doktorske studije.

Kada se ovi podaci uporede sa brojem osoba sa najvišim stepenom obrazovanja u Bosni i Hercegovini, jasno je da je veliki dio obrazovanih iz Bosne i Hercegovine emigrirao, te da se nivo obrazovanja među migrantima iz Bosne i Hercegovine povećava kada migriraju u zemlje prijema. Kada su u pitanju osobe sa najvišim stepenom obrazovanja (doktorat), procenat od 5% osoba sa doktoratom među iseljništvom iz Bosne i Hercegovine je značajno veći od

¹ Istraživanje rađeno u okviru projekta "Dijaspora za razvoj" projekat Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Vlade Švicarske u partnerstvu sa UNDP i IOM, objavljeno 06. 08. 2018. godine na portalu: www.dijaspora.mhrr.gov.ba

prosjeaka ukupnog stanovništva sa doktoratom u nekim zemljama prijema poput SAD-a i Australije.

Svjetska banka je ranije objavila da je ukupna stopa emigracije visokokvalificiranih osoba iz Bosne i Hercegovine iznosila 23,9% od ukupnog broja stanovništva sa tercijskim obrazovanjem (13 i više godina školovanja), od čega je 11% bilo zdravstvenih radnika – ljekara i medicinskih tehničara.

Prema statističkim podacima zemalja prijema, kojima raspolaže Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, pripadnici iseljništva su izuzetno dobro obrazovani. Naprimjer, posebno visok procenat visokoobrazovanih iseljenika zabilježen je u Australiji (54,6% 8), SAD (41,5%), Švedskoj (29%) i Norveškoj (38%), pri čemu je stepen učešća u visokom obrazovanju u Norveškoj veći među imigrantima porijeklom iz Bosne i Hercegovine nego među domicilnim stanovništvom. Potomci iseljenika iz Bosne i Hercegovine, rođeni u zemljama prijema, su dobro obrazovani, jer su mnogi od njih završili postdiplomske studije. Stoga se može konstatirati, s obzirom na navedeno, da Bosna i Hercegovina u iseljništvu ima veliki broj priznatih stručnjaka, naučnika, profesora, ljekara, akademskih radnika općenito. Ove osobe su nebrojeno puta pokazale da žele doprinijeti razvoju Bosne i Heregovine, a neki to već godinama čine samostalno bez bilo kake podrške ili unutar udruženja profesionalaca.

3. STRATEŠKI I DRUGI DOKUMENTI KAO OSNOVA ZA SARADNJU SA ISELJENIŠTVOM NA POLJU PRENOSA ZNANJA I KORIŠTENJA NAUČNIH RESURSA ISELJENIŠTVA

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 99. sjednici, održanoj 18. 04. 2017. godine donijelo Odluku o usvajanju Politike o saradnji sa iseljništvom. Odluka je objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj: 38/17.

Politika je dokument kojim se institucionalizira saradnja Bosne i Hercegovine sa njenim iseljništvom, a koji će poslužiti kao polazna osnova za aktivnosti koje će preduzimati organi vlasti na svim nivoima u odnosu prema iseljništvu. Dokument sadrži tri strateška cilja u okviru kojih su definirane mjere i programi za ostvarivanje tih ciljeva.

Politikom je, između ostalog, predviđena uspostava mehanizma za prenos znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu, odnosno, mehanizma koji će povezati naučnike, akademsko osoblje, privrednike i općenito stručnjake iz iseljništva iz različitih oblasti s institucijama, organizacijama i pojedincima u Bosni i Hercegovini. Mehanizmom prenosa znanja bi se pitanje saradnje sa iseljništvom podiglo na veći nivo tj. pomoglo bi drukčijoj percepciji javnosti o značaju i ulozi iseljništva. Drugim rječima, saradnja sa naučnom dijasporom svoj odraz bi imala na ukupan društveno ekonomski sistem u zemlji i pomogla bi afirmaciji Bosne i Herecgvine na polju nauke u svijetu.

U tački 3.3. Politike „Mobilizirati ljudske potencijale, znanja i vještine iseljništva“ navodi se da veliki broj stručnjaka u iseljništvu (naročito u oblasti medicine i informacionih tehnologija, kao i predavača na univerzitetima) – njihovo znanje i socijalni kapital - predstavljaju značajan razvojni potencijal za Bosnu i Hercegovinu. Predložene aktivnosti u ovom segmentu odnose se na uključivanje eksperata i naučnika iz iseljništva u izradu studijskih programa, u svojstvu gostujućih predavača (naročito u oblasti zdravstva), programe prenošenja znanja putem mentorstva, povremenih posjeta, online konsultacija, ljetnih škola, seminara i kongresa (naročito u oblasti zdravstva), zatim uključivanje naučnika iz iseljništva u rad tijela nadležnih za različite segmente nauke, nalaženje mogućnosti da naučnici iz iseljništva uključe istraživače i institucije iz Bosne i Hercegovine u svoje projekte, podršku zajedničkim projektima domaćih i naučnika iz iseljništva u okviru kojih će nastati naučni rezultati i međunarodni kontakti potrebni za uspješnije privlačenje evropskih sredstava, podršku programima prenošenja stručnog znanja i obuke uz uključivanje stručnjaka iz iseljništva, prenošenje novih tehnologija usmjereno na jačanje ekonomskog razvoja itd.

Osim onoga što je Politikom o saradnji sa iseljništvom predviđeno u svrhu prenosa znanja, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 30. sjednici održanoj 4.12.2012. godine, prilikom razmatranja "Informacije o bosanskohercegovačkoj naučnoj dijaspori i mogućnostima njenog korištenja za razvoj Bosne i Hercegovine", usvojilo sljedeći zaključak: „Vijeće ministara Bosne i Hercegovine smatra resurse iseljništva, uključujući i ljudske resurse i naučnu dijasporu, važnim faktorom razvoja Bosne i Hercegovine; Vijeće ministara preporučuje institucijama u Bosni i Hercegovini da koriste resurse iseljništva za razvoj, te da ih uključe u svoje razvojne dokumente“.

Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini je dokument kojim su definirane strateške smjernice i plan djelovanja za razvoj naučnoistraživačke i istraživačko-razvojne djelatnosti i inovacija u Bosni i Hercegovini za period 2017-2022. godine, s ciljem prosperitetnog razvoja nauke i istraživanja, privrede, obrazovanja i kulture u Bosni i Hercegovini u skladu sa preporukama razvoja nauke u Evropi i svijetu.

U Strategiji razvoja nauke u Bosni i Hercegovini 2017-2022. (Sl. glasnik BiH br. 22/18) pod tačkom 3.4.1. analizirani su resursi naučne dijaspore i potencijali dijaspore za uključivanje u razvoj Bosne i Hercegovine. Jedan od ciljeva Strategije razvoja nauke u Bosni i Hercegovini je uključivanje naučne dijaspore u istraživački prostor Bosne i Hercegovine. Da bi ovaj cilj bio ostvaren, potrebno je stvoriti zakonske i druge pretpostavke za nesmetan transfer znanja i tehnologija, kao i učešće bosanskohercegovačke naučnoistraživačke zajednice u evropskim, te stranih naučnika i bosanskohercegovačke naučne dijaspore u domaćim naučnoistraživačkim i istraživačko-razvojnim projektima.

Na osnovu analize ljudskih potencijala u dijaspori, u ovoj strategiji navedeni su prioriteti i date preporuke za veću uključenost dijaspore u razvoj nauke u Bosni i Hercegovini. Prema datim preporukama potrebno je: izraditi registar kompetentnih recenzenata iz Bosne i Hercegovine i inozemstva, uključujući pripadnike naučne dijaspore, uspostaviti naučno-tehnološke baze podataka, detaljno mapirati naučnu dijasporu u ključnim razvijenim

zemljama prijema, ojačati podršku izdavanju naučne literature (prema kriteriju visoke naučne vrijednosti koja pretpostavlja relevantne recenzije) i omogućiti sistemsko uključivanje naučne dijaspore u ovaj proces, uključiti pripadnike naučne dijaspore u sve procese i programe u Bosni i Hercegovini koji doprinose razvoju naučno-istraživačke, istraživačko-razvojne i inovativne djelatnosti koju podržavaju nadležne institucije u Bosni i Hercegovini, podizati svijest o uspjesima i važnosti sadašnjeg i budućeg doprinosa naučne dijaspore sveobuhvatnom razvoju Bosne i Hercegovine, posebno naučnoistraživačkih, istraživačko-razvojnih i inovacionih djelatnosti, promovirati uspješne naučnike i pronalazače iz Bosne i Hercegovine i naučne dijaspore.

4. ORGANIZACIJE NAUČNE DIJASPORE

Iseljništvo iz Bosne i Hercegovine najvećim dijelom organizirano je u vjerskim, kulturnim i sportskim udruženjima, međutim, postoji i nekoliko organizacija naučne dijaspore. Stručnjaci u iseljništvu, prije svega u SAD, Švedskoj i Švicarskoj, formirali su udruženja naučne dijaspore, kako bi lakše međusobno komunicirali, ali i lakše uspostavili kontakte sa institucijama, organizacijama i pojedincima u Bosni i Hercegovini, s ciljem razmjene znanja i iskustava stečenih u zemljama prijema.

Među najznačajnijim organizacijama naučne dijaspore su "Bosanskohercegovačko-američka akademija umjetnosti i nauka" (BHAAAS) sa sjedištem u SAD i APU mreža sa sjedištem u Švedskoj.

4.1. PRENOS ZNANJA PUTEM ORGANIZACIJA U ISELJENIŠTVU

Bosanskohercegovačko-američka akademija umjetnosti i nauka je volonterska, neprofitna, nevladina, multietnička i multikulturalna organizacija čiji je cilj isključivo obrazovni i naučni - razmjena znanja i naučnih iskustava između stručnjaka u Bosni i Hercegovini i stručnjaka porijeklom iz Bosne i Hercegovine u Sjevernoj Americi – SAD i Kanadi.

Misija BHAAAS je razvoj umjetnosti i nauke u iseljništvu, te uspostava veza između naučnika, umjetnika i profesionalaca porijeklom iz Bosne i Hercegovine u Sjevernoj Americi i izgradnja mostova saradnje s domovinom – Bosnom i Hercegovinom. BHAAAS su osnovali ugledni naučnici i umjetnici porijeklom iz Bosne i Hercegovine 3.11.2007. godine u Šarlotti (Charlotte) u Sjevernoj Karolini, SAD. Među istaknutim članovima BHAAAS su: dr. Eldin Karaiković, ortoped, spinalni hirurg, Čikago; Aleksandar Hemon, svjetski poznati pisac; dr. Kenan Arnautović, neurohirurg, Memfis; dr. Gordan Srkalović, onkolog, Mičigen; dr. Esad Boškailo, psihijatar, Arizona; dr. Dušica Babović-Vuksanović, pedijatrica, Minnestota; dr. Nirvana Pištoljević psihologinja, Njujork i drugi.

Predstavništvo BHAAAS upisano je u Registar stranih i međunarodnih neprofitnih organizacija kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine 24.02.2011. godine pod nazivom

“Representative Office of the Bosnian and Herzegovinian-American Academy of Arts and Science in Bosnia and Herzegovina” – Predstavništvo Bosanskohercegovačko-američke akademije umjetnosti i nauka u Bosni i Hercegovini, sa sjedištem u Sarajevu.

BHAAAS danas okuplja oko 320 priznatih stručnjaka u oblasti medicine, prirodnih nauka, tehničkih, društvenih i humanističkih nauka, te umjetnosti i kulture. Oko 50% članova BHAAAS su ljekari i drugi eksperti iz oblasti medicinskih nauka. Oko 70% (ili oko 220) svih članova su univerzitetski profesori.

Od 2009. godine BHAAAS je, pod pokroviteljstvom Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i u saradnji s kolegama i lokalnim univerzitetima, medicinskim i drugim institucijama u Bosni i Hercegovini, organizirao deset međunarodnih naučnih skupova pod nazivom “Dani BHAAAS u Bosni i Hercegovini”, i to dva puta u Sarajevu, te po jednom u Zenici, Tuzli, Mostaru, Brčkom, Bihaću, Neumu, Tesliću i na Jahorini. Otvaranju 8. „Dana BHAAAS“ 2016. godine u Neumu prisustvovao je član Predsjedništva Bosne i Hercegovine dr. Mladen Ivanić. Na ovih deset dosadašnjih međunarodnih naučnih skupova u Bosni i Hercegovini, BHAAAS je okupio najmanje deset hiljada učesnika iz Bosne i Hercegovine, regije i sa skoro svih kontinenata. "Dani BHAAAS" postali su najveći naučni skup u regionu, i najbolji primjer kolektivnog prenosa znanja iz dijaspore u regiji. Osim što je ova manifestacija prilika za razmjenu znanja i iskustava stručnjaka iz iseljeništa i Bosne i Hercegovine, postignuti su i mnogi konkretni rezultati.

U okviru BHAAAS djeluje više sekcija: Medicinska, Tehnička, Sekcija za prirodne nauke, Pravno-finansijska, Sekcija za društvene nauke i edukaciju i Umjetnička sekcija.

Medicinska sekcija je najveća i najistaknutija. Od osnivanja, Medicinska sekcija BHAAAS aktivno se uključila u razvoj Univerzitetskog kliničkog centra (UKC) Sarajevo. Članovi BHAAAS, u saradnji sa Vladom Republike Francuske, učestvovali su u organiziranju jedinica intenzivne medicinske njege u UKC Sarajevo, Općoj bolnici “Abdulah Nakaš” u Sarajevu, Kliničkoj bolnici u Mostaru, Univerzitetskom kliničkom centru Republike Srpske u Banjoj Luci, kojima su donirane velike količine opreme.

BHAAAS je organizirao studijske posjete klinikama u SAD specijalista iz više kliničkih centara u Bosni i Hercegovini. Medicinskim institucijama u Sarajevu donirana je oprema u ukupnoj vrijednosti koja prelazi 500.000 (pet stotina hiljada) američkih dolara. Vrijednost doniranog ličnog rada članova BHAAAS u i za Bosnu i Hercegovinu u oblasti medicine, prema važećim standardima u SAD, veća je od 300.000 (tri stotine hiljada) američkih dolara. Medicinska sekcija BHAAAS aktivna je na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Donirali su 10.000 (deset hiljada) američkih dolara Kantonalnoj bolnici „Dr. Irfan Ljubjankić” u Bihaću, koja je oštećena u katastrofalnom požaru u julu 2013. godine, te oko 25.000 (dvadeset i pet hiljada) konvertabilnih maraka domovima zdravlja u Doboju, Maglaju, Orašju, Domaljevcu i Bosanskom Šamcu, pogođenim katastrofalnim poplavama u maju 2014. godine.

Aktivnosti Medicinske sekcije BHAAAS nisu ograničene samo na Bosnu i Hercegovinu, već su odavno proširene i na saradnju sa medicinskim institucijama u susjednim zemljama.

Ugovori o saradnji BHAAAS potpisani su sa Univerzitetom u Tuzli, Univerzitetom u Zenici, Univerzitetom u Osijeku, Sarajevo School of Science and Technology, te sa Udruženjem doktora porodične/obiteljske medicine Bosne i Hercegovine.

Veliki doprinos prenosu znanja u zdravstvene ustanove u Bosni i Hercegovini i to najvećim dijelom praktičnim radom posljednjih godina dali su:

- Neurohirurg dr. Kenan Arnautović koji nekoliko puta godišnje besplatno operiše pacijente u klinikama u Bosni i Hercegovini;
- Ortoped dr. Enes Kanlić je sa grupom entuzijasta iz Bosne i Hercegovine organizirao prvi Kongres ortopeda Bosne i Hercegovine;
- Hirurg dr. Eldin Karaiković, također, besplatno operiše pacijente u klinikama u Bosni i Hercegovini;
- Profesori na čuvenoj Majo klinici u USA, dr. Emir Festić i dr. Ognjen Gajić održavaju seminare iz Intenzivne medicine doktorima u klinikama na području cijele Bosne i Hercegovine;
- Plastični hirurg dr. Mahira Tanović besplatno operiše pacijente na klinikama u Bosni i Hercegovini i podučava mlade hirurge;
- Onkolog dr. Gordan Srkalović organizira onkološke seminare i dovodi najjače stručnjake iz SAD u Bosnu i Hercegovinu da podijele najnovija dostignuća;
- Psihologinja dr. Nirvana Pištoljević i psihijatar dr. Esad Boškailo organiziraju seminare iz psihijatrije i psihologije za doktore u Bosni i Hercegovini, te učestvuju u radu Kongresa psihijatara Bosne i Hercegovine;
- Kardiolozi dr. Emir Fazlibegović i dr. Mustafa Hadžiomerović intenzivno rade na pripremanju i održavanju Kongresa kardiologa Bosne i Hercegovine.

Tehnička sekcija BHAAAS je učestvovala u svim skupovima i susretima BHAAAS u SAD i Bosni i Hercegovini. Interesantan podatak je da je simpozij Tehničke sekcije jedan od rijetkih za vrijeme „Dana BHAAAS u Bosni i Hercegovini“ u kojem aktivno učestvuju studenti tehničkih fakulteta u Bosni i Hercegovini. Naprimjer, tokom „Dana BHAAAS“ održanih u Neumu, na tehničkom simpoziju učestvovalo je više od 80 predavača, a među njima 15 studenta koji su prezentirali svoje radove iz naučne i inženjerske oblasti, uključujući kompleksne sisteme, biomedicinski inženjering, elektroenergetske sisteme, telekomunikacije, računarstvo, strojarstvo i građevinarstvo.

Članovi Tehničke sekcije su u junu 2016. godine u Sarajevu održali osnivačku skupštinu Društva za razvoj, promociju i promjene savremenih tehnologija, koje djeluje na području cijelog Balkana i šire. Društvo ima za cilj da promoviše korištenje tehnologije kao put ka modernizaciji privrede, obrazovnog sistema i svih aspekata društvenog, ekonomskog i političkog života građana. Tehnička sekcija, također, ima izuzetno dobru saradnju sa fakultetima tehničkih nauka univerziteta u Sarajevu, Mostaru, Tuzli i Bihaću.

Sekcija BHAAAS za prirodne nauke redovno organizira predavanja u Bosni i Hercegovini, dok njeni članovi rade kao mentori studentima koji pohađaju doktorske studije, kojima pomažu da obave usavršavanje u SAD, te sa kojima rade zajedno tokom usavršavanja.

Sekcija BHAAAS za društvene nauke i edukaciju spremna je pomoći Bosni i Hercegovini u pripremi i provođenju reforme visokog školstva, izradi naučno-istraživačkih radova, istraživačkim projektima koje provode fakulteti u Bosni i Hercegovini, kako bi doprinijeli unapređenju nauke u Bosni i Hercegovini. BHAAAS je pružio podršku Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u Bosni i Hercegovini u vezi sa implementacijom testa “Program for International Student Assessment” (PISA).

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje je od 2. aprila do 25. maja 2018. godine, realizirala glavno istraživanje PISA 2018. u kojem je učestvovalo oko 7.000 petnaestogodišnjaka iz Bosne i Hercegovine. Učenici iz 213 osnovnih i srednjih škola u cijeloj Bosni i Hercegovini odgovarali su na pitanja iz čitalačke i matematičke pismenosti i pismenosti iz prirodnih nauka.

PISA istraživanje, u kojemu učestvuje više od 80 država svijeta, provodi se od 2000. godine, a Bosna i Hercegovina po prvi put učestvuje u 7. ciklusu ovog istraživanja. Cilj PISA istraživanja je ispitati u kojoj su mjeri petnaestogodišnji učenici pripremljeni za nastavak obrazovanja, uključivanje u proces rada i aktivno učešće u društvu.

Rezultati ovog istraživanja bit će međunarodno objavljeni krajem 2019. godine, nakon čega će se pristupiti izradi sekundarne analize.

Budući da aktivnosti BHAAAS nisu ograničene na medicinske nauke, ova organizacija organizirala je brojne seminare iz oblasti tehnologije, prava, zaštite okoline, ali i umjetnosti.

Značaj aktivnosti BHAAAS u nauci i kulturi prepoznale su i brojne institucije u Bosni i Hercegovini. BHAAAS godinama aktivno saraduje sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, te brojnim zdravstvenim ustanovama, općinama, kantonima i institucijama drugih nivoa uprave u Bosni i Hercegovini.

U maju 2017. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i BHAAAS potpisali su Memorandum o saradnji radi jačanja saradnje matične zemlje – Bosne i Hercegovine sa njenom naučnom dijasporom.

Prema ovom memorandumu, potpisnici će saradivati sa organizacijama i pojedincima koji su zainteresirani za razmjenu znanja sa pojedincima i organizacijama iz vladinog, nevladinog i privatnog sektora, te institucijama na svim nivoima uprave u Bosni i Hercegovini, davati podršku transferu i razmjeni znanja sa stručnjacima, studentima, obrazovnim, naučnim i drugim institucijama u Bosni i Hercegovini, s ciljem doprinosa sveukupnom razvoju Bosne i Hercegovine; aktivno učestvovati u javnim konsultacijama o dijelovima javne politike o saradnji Bosne i Hercegovine s iseljeništvom, redovno razmjenjivati informacije o aktivnostima usmjerenim na sistemski angažman predstavnika naučne dijaspore u razvojnim procesima i projektima u Bosni i Hercegovini i predlagati rješenja ključnim institucionalnim i drugim akterima u Bosni i Hercegovini.

Jedna od značajnijih organizacija iseljenika iz Bosne i Hercegovine, angažirana u oblasti prenosa znanja je i APU mreža sa sjedištem u Švedskoj.

Ideja o formiranju APU mreže (što je skraćena od: akademici, poduzetnici i umjetnici) rodila se ranih 2000-ih u Štokholmu, kada je grupa studenata porijeklom iz Bosne i Hercegovine raspravljala na koji način mogu povezati Švedsku i Bosnu i Hercegovinu, odnosno stvoriti aktivnu mrežu pripadnika dijaspore iz Bosne i Hercegovine u Švedskoj za promociju interesa Bosne i Hercegovine u Švedskoj, ali i interesa Švedske u Bosni i Hercegovini.

APU mreža okuplja pojedince i kompanije koje žele doprinijeti razvoju odnosa Švedske i Bosne i Hercegovine u područjima obrazovanja, kulture, poduzetništva i sporta.

Ova organizacija podržava i potiče kompanije u vlasništvu iseljenika iz Bosne i Hercegovine, ali i švedske firme da sarađuju sa biznismenima u Bosni i Hercegovini, posebno da investiraju u Bosnu i Hercegovinu, te svojim znanjem i iskustvom pomognu u pokretanju biznisa u Bosni i Hercegovini. Aktivno radi i na promociji i jačanju kulturne razmjene između Bosne i Hercegovine i Švedske.

Kao primjer doprinosa APU mreže razvoju odnosa između BiH i Švedske je Konferencija održana u Sarajevu u junu 2018. godine na kojoj je razgovarano o trgovinskim odnosima Bosne i Hercegovine i Švedske, iskustvima švedskih poduzetnika i kompanija u Bosni i Hercegovini, mogućnostima proširenja poslovnih prilika i ulozu dijaspore u razvijanju trgovinskih odnosa između dvije zemlje. Značajan doprinos uspješnoj realizaciji ove konferencije dali su i članovi APU mreže.

APU mreža je angažirana i u oblasti prenosa znanja u javni sektor u Bosni i Hercegovini. Članica ove organizacije, Emina Pašić radi u švedskoj Agenciji za energetiku kao viša savjetnica za oblast energetike i klimatskih promjena i predstavlja Švedsku u Međunarodnoj energetskej agenciji (IEA).

Kada je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine početkom godine objavilo javni poziv stručnjacima za prenos znanja iz iseljništva u institucije/javne ustanove/akademski sektor, u okviru projekta "Dijaspore za razvoj", projekta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Vlade Švicarske u partnerstvu sa UNDP i IOM, Emina Pašić se među prvima prijavila i ponudila svoju ekspertizu iz oblasti energetike i klimatskih promjena. Za njenu ekspertizu zainteresiralo se Federalno ministarstvo okoliša i turizma, te je krajem jula ove godine počeo njen trosedmični angažman u ovom ministarstvu.

Pozitivno iskustvo koje je Emina Pašić stekla tokom ovog angažmana, moglo bi potaknuti i ostale stručnjake, članove APU mreže, da svojim znanjem i iskustvom u različitim oblastima pomognu razvoju javnog sektora u Bosni i Hercegovini.

5. PRENOS ZNANJA U OKVIRU PROJEKTA "DIJASPORAZA RAZVOJ"

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine trenutno provodi aktivnosti na prenosu znanja iz iseljeničtva u Bosnu i Hercegovinu u okviru projekta "Dijaspora za razvoj" (D4D), koji je projekat Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Vlade Švicarske u partnerstvu sa Razvojnim programom Ujedinjenih naroda (UNDP) i Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM).

U svrhu uspješne realizacije projekta "Dijaspora za razvoj", 17.05.2017. godine, a u skladu sa Odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine broj: 01-50-1-1643-46/17, potpisan je Memorandum o razumijevanju između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Švicarske Konfederacije koju zastupa Federalni ured za vanjske poslove putem Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC) koju predstavlja Ambasada Švicarske u Bosni i Hercegovini, IOM-a koji djeluje putem svoje misije u Bosni i Hercegovini i UNDP-a u Bosni i Hercegovini

Ovaj četverogodišnji projekat, koji je otpočeo u decembru 2016. godine, ima za cilj doprinijeti poboljšanju socio-ekonomskih prilika u Bosni i Hercegovini kroz snažniju saradnju s dijasporom.

Projekat ima tri komponente:

1) Jačanje okvira politika, institucionalnih kapaciteta viših nivoa vlasti i međusobna saradnja, što podrazumijeva izradu Strategije saradnje sa dijasporom i akcionog plana, jačanje kapaciteta državnih i entitetskih institucija za saradnju s iseljeničtvom, međusobnu koordinaciju, poboljšanu komunikaciju sa iseljeničtvom putem Interaktivnog web portala, istraživanje Mapiranje dijaspore, uspostava predstavničkih tijela iseljeničtva, prenos znanja iz iseljeničtva u javne institucije u Bosni i Hercegovini.

2) Jačanje kapaciteta lokalnih vlasti da se povežu sa iseljeničtvom, osiguraju kvalitetnije usluge iseljeničtvu i olakšaju učešće iseljeničtva u lokalnom ekonomskom razvoju što podrazumijeva: uključivanje iseljeničtva u lokalne razvojne strategije, jačanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave (JLS) za saradnju sa iseljeničtvom i sufinansiranje lokalnih projekata uz učešće iseljeničtva. Partnerske JLS su: Bijeljina, Bratunac, Jajce, Ključ, Laktaši, Ljubuški, Lopare, Maglaj, Nevesinje, Posušje, Prijedor, Sanski Most, Velika Kladuša, Zenica, Žepče.

3) Podrška prenosu znanja i zajedničkim investicijama između dijaspore i privatnog sektora u Bosni i Hercegovini što podrazumijeva podršku prenosu znanje i vještina iz dijaspore u privatni sektor u Bosni i Hercegovini u cilju zajedničkih investicija, podršku start-up preduzećima uz učešće dijaspore, te podršku direktnom investiranju dijaspore. Ova komponenta se odnosi na privatni sektor u Bosni i Hercegovini.

5.1. PRENOS ZNANJA U JAVNI SEKTOR U BOSNI I HERCEGOVINI

U okviru projekta "Dijaspora za razvoj" (komponenta 1) u periodu od 2018. do 2020. godine planirano je da na prenosu znanja iz iseljeničtva u javne institucije u Bosni i Hercegovini bude angažirano 50 stručnjaka na period od jedne do maksimalno tri sedmice. Stručnjaci se angažuju u institucijama na svim nivoima vlasti, te u akademskom sektoru na osnovu potreba za ekspertizom koje iskažu institucije u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je prvi poziv stručnjacima u iseljeničtvu i institucijama/javnim ustanovama/akademskom sektoru u Bosni i Hercegovini uputilo u februaru 2018. godine. Ovaj poziv izazvao je veliko interesovanje kako stručnjaka u iseljeničtvu tako i institucija/javnih ustanova/akademskog sektora u Bosni i Hercegovini.

Stručnjaci iz iseljeničtva i javni sektor u Bosni i Hercegovini prijavljuju se putem maila Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice ili Interaktivnog web portala: www.dijaspora.mhrr.gov.ba koji je pokrenut u februaru 2018. godine s ciljem dvosmjerne komunikacije Ministarstva sa iseljeničtvom, odnosno razmjene informacija, ideja i iskustava, među kojima je i prijenos znanja.

Nakon što dobije prijave stručnjaka i institucija/javnih ustanova/akademске zajednice, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice traži odgovarajuću instituciju prijema u Bosni i Hercegovini prema ekspertizi koju su ponudili stručnjaci, te dogovara njihov angažman. Kada bude usaglašen termin angažmana stručnjaka u određenoj instituciji prijema u Bosni i Hercegovini, IOM koji pruža tehničku podršku Ministarstvu priprema ugovore koje potpisuju stručnjaci i institucije prijema. Tokom angažmana stručnjaka u instituciji prijema u Bosni i Hercegovini, predstavnici IOM i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice obavljaju monitoring posjete institucijama prijema. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i IOM periodično izrađuju interne izvještaje o toku prenosa znanja.

Do jula 2018. godine Ministarstvu je pristigla 31 prijava institucija/javnih ustanova/akademskog sektora iz cijele Bosne i Hercegovine:

- Mašinskom fakultetu (Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru) potrebno je stručno savjetovanje u oblasti mehatronike, odnosno angažman stručnjaka iz iseljeničtva koji bi pomogao u pokretanju studija mehatronike na ovom fakultetu;
- Tehničkom fakultetu Univerziteta u Bihaću potrebna je obuka uposlenika za rad na CNC mašinama EMCO proizvođača;
- Tehnološkom fakultetu Zvornik, Univerzitet u Istočnom Sarajevu potrebna je ekspertiza iz primjene savremenih instrumentalnih tehnika za istraživanja u oblasti hemijskog i prehrambenog inženjerstva, inovacije i transfer znanja u procesnoj, hemijskog i prehrambenoj industriji (bio dogovoren angažman dr. Igora Dolomića eksperta za rad na aparatima za hemijska mjerenja iz Švicarske, ali je odložen do daljnjeg, jer je Vlada Republike Srpske, Zaključkom od 1. 3. 2018. godine stopirala učešće institucija iz ovog entiteta u projektu "Dijaspora za razvoj");
- Ministarstvu pravosuđa, uprave i lokalne samouprave Hercegovačko-neretvanskog kantona potreban je stručnjak iz dijaspore - pravnik iz oblasti pravosuđa koji bi prenio

iskustava iz drugih pravosudnih sistema u dijelu odnosa i organizacije pravosudne uprave;

- Općini Maglaj potreban je stručnjak iz dijaspore sa iskustvom u organizaciji rada efikasnih općinskih administracija koji bi predložio mjere za eventualna poboljšanja, reorganizaciju ili uspostavu novih usluga u cilju unaprjeđenja cjelokupnog procesa rada Općine Maglaj;
- Javnoj ustanovi Zavod za odgoj i obrazovanje Zapadnohercegovački kanton potreban je stručnjak iz dijaspore koji bi pomogao u unapređenju stručnog obrazovanja, odnosno modernizaciji obrazovnih programa prema ishodima učenja radi zadovoljenja tržišta rada i jačanje kompetencija nastavnika u stručnom obrazovanju;
- Gradska uprava grada Zvornika traži stručnjaka iz dijaspore za pružanje konsultantskih usluga, poslovno savjetovanje u oblasti zaštite životne sredine;
- Općina Čapljina traži stručnjakinju iz dijaspore za održavanje seminara o učešću žena u politici;
- Ministarstvo civilnih poslova traži stručnjake iz oblasti koordinacije aktivnosti i oblasti evropskih integracija i programiranja pomoći, te IT stručnjak za web portal za dopunsko obrazovanje djece u iseljeništvu;
- Domu zdravlja u Banja Luci potrebni su ljekari specijalisti za: ultrazvučni pregled abdomena i mekih tkiva kod djece i odraslih; dopler krvnih sudova; dermoskopiju; kolposkopiju; analizu PAPA testova; osnove grupne terapije; edukaciju iz bazične i napredne kardiopulmonalne reanimacije za djecu i odrasle;
- Grad Banja Luka traži menadžera u turizmu i menadžment u kulturi, stručnjaka za pomoć u izradi aplikacije UNESCO Mreža kreativnih gradova;
- Akademija umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci traži stručnjaka za obavljanje muzikoterapeutskih radionica, stručna predavanja koja će biti početak obuke muzikoterapeuta i usmjerenje za njihovo dalje školovanje;
- Gradska razvojna agencija Banja Luka traži konsultanta za pronalazak organizacija i udruženja iseljenika iz Banjaluke, uspostavljanje baze podataka dijaspore i prikupljanje relevantnih podataka koje dijasporu najviše interesuju;
- Akademija umjetnosti Univerziteta u Banja Luci traži stručnjaka iz oblasti animacije, koji bi teorijskim i praktičnim znanjem postojećem nastavnom kadru osigurao dodatno usavršavanje;
- Privredna/Gospodarska komora Federacije Bosne i Hercegovine treba stručnjaka iz oblasti apliciranja za sredstva iz EU fondova i pripremu projektnih prijedloga;
- Akademija likovnih umjetnosti Sarajevo traži stručnjaka iz oblasti kiparstva koji bi održao predavanja studentima i organizirao praktičan rad;
- Pedagoški fakultet Sarajevo traži eksperta iz oblasti kulturno-historijskog bosanskohercegovačkog naslijeđa/identiteta;
- Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine traži stručnjaka za zaštitu računarski implementiranih pronalazaka koji bi održao predavanja o zaštiti softverskih kodova i računarski implementiranih pronalazaka za studente, asistente i profesore sa računarskih smjerova na Fakultetu informacionih tehnologija i Fakultetu strojarstva, računarstva i elektrotehnike u Mostaru;

- Filozofski fakultet Sarajevo traži stručnjaka iz oblasti filozofija religije. Posjeta stručnjaka iz područja filozofije religija, komparativne filozofije i kulture religija bila bi višestruko korisna za mnoge predavače na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Iako se neki domaći stručnjaci bave određenim temama iz navedenih polja, prijeko je potrebno da se iz novog ugla posmatra način na koji se temama vrlo relevantnim za naše područje (i prostorno i vremenski) pristupa u nastavi;
- Elektrotehnički fakultet u Sarajevu traži stručnjaka iz oblasti elektrotehnike i računarstva, te robotike koji bi mogao, na temelju održanih predavanja i seminara, bitno doprinijeti stvaranju smjernica i pretpostavki za unapređenje naučnoistraživačkih aktivnosti koje vode objavljivanju zajedničkih radova u uglednim međunarodnim naučnoistraživačkim publikacijama iz područja elektrotehnike i računarstva, kao i na stvaranju pretpostavki za povećanje prijave projekata na EU fondove i druge međunarodne izvore financiranja koji se odnose na naučnoistraživački rad i inovacije;
- Farmaceutskom fakultetu u Sarajevu potrebni stručnjaci za In vivo testiranje na životinjama, istraživanje uticaja okolišnih faktora na zdravlje – analitički aspekt, iz oblasti biomedicinskog inženjeringa, molekularne dijagnostike rijetkih genetskih oboljenja, molekularne tehnike koja se koristi u prenatalnoj dijagnostici, razvoj i unapređenje edukacijskih programa za farmaceute zasnovanih na kompetencijama;
- Medicinski fakultet u Sarajevu traži stručnjaka za pripremu projekata kao i zajedničkih mentorstava u završnim radovima, magisterijima i doktorskim disertacijama;
- Historijski muzej Bosne i Hercegovine traži stručnjaka iz oblasti kiparstva i heritologije. Stručnjak bi mentorirao radionicu koja bi bila realizirana u vanjskom muzejskom prostoru i koja bi podrazumijevala intenzivan rad sa muzejskom publikom i širom zajednicom. Kroz višednevnu radionicu bi ekspert radio na educiranju učesnika radionice koje bi se obavljalo kroz više aspekata. Prije svega bi se provodilo educiranje o kiparstvu i likovnim umjetnostima, a potom i učenje o kulturno-historijskom naslijeđu Bosne i Hercegovine i svjetskim naučnim i umjetničkim tendencijama u proučavanju naslijeđa;
- Pravni fakultet u Sarajevu traži stručnjaka iz oblasti državno i ustavno pravo, evropko pravo, međunarodno javno pravo, opća teorija države i prava, uloga prava i ljudskih prava u postkonfliktinim društvima, tranzicijski procesi na Balkanu;
- Veterinarskom fakultetu u Sarajevu potreban je stručnjak iz oblasti zaštite životinja, biosigurnosti koji bi pomogao u razvijanju modula kontinuirane edukacije, u skladu sa stečenim iskustvima izvan Bosne i Hercegovine u zaštiti zdravlja životinja i kontrole bolesti, te trgovine životinjama i njihovih proizvoda;
- Muzičkoj akademiji u Sarajevu potrebni su stručnjaci iz oblasti harmonikaško izvođaštvo-savremena muzika za harmoniku, muzika za pozorište, gitarističko izvođaštvo, elektronička i elektroakustička muzika savremene tehnike komponovanja;
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma potražuje stručnjaka iz oblasti klimatskih promjena, energetike i održivog razvoja. U procesu izrade je novi Zakon o zaštiti zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine s ciljem unapređenja odredbi na polju kvaliteta zraka i klimatskih promjena. Fokus aktivnosti u navedenoj oblasti bit će definiranje odredbi oko sistema monitoring GHG gasova i uspostave inventara stakleničkih gasova;

- Prirodno-matematički fakultet u Sarajevu traži stručnjake iz oblasti fizike, nanonauke, nanotehnologije, interdisciplinarnu biološki inspirisanu istraživačku metodu i nauku kompleksnih sistema, kvantno procesiranje informacija, interaktivne metode nastave, fizike visokih energija;
- Općina Živinice traži stručnjaka iz dijaspore koji bi pomogao u prezentaciji ove općine u inostranstvu, lobiranju kod inostranih subjekata za potencijalna ulaganja, apliciranje prema donatorima / investitorima;
- Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine potreban je stručnjak za tehničke konsultacije za bespilotne letjelice (dronove) u zemljama EU;
- Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti u Sarajevu u 2018. godini realizira naredni broj časopisa "Baština" - koji je prije tri godine ponovo pokrenut nakon 23 godine neizlazenja. Temat za 2018. godinu odnosi se na južnoslavenske književnosti te njihovo izučavanje na slavistikama širom svijeta, sa naglaskom na zapadnu Evropu. Saradnja sa stručnjakom sa njemačkog govornog područja omogućila bi neophodne kontakte, te ekspertizu u uređivanju časopisa.

Iz dobijenih prijava institucija/javnih ustanova/akademskega sektora vidljivo je da mnoge stručne ekspertize ne postoje u Bosni i Hercegovini ili su nedovoljne za veliku potražnju u različitim oblastima u javnom sektoru u Bosni i Hercegovini. Prema pristiglim prijavama, najveći „deficit“ stručnih ekspertiza u Bosni i Hercegovini je u oblasti farmacije, veterine, medicine, te tehničkih nauka. Znakovito je da i u administraciji na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini nedostaju stručne ekspertize posebno u oblasti pristupa EU fondovima.

Slično javnom sektoru u Bosni i Hercegovini, i stručnjaci iz iseljeništa ponudili su svoje ekspertize iz oblasti farmacije, veterinarstva, medicine, tehničkih nauka, ali i obrazovanja, pravnih nauka, finansija, komunikologije, antropologije, umjetnosti, ljudskih prava i drugih oblasti.

Na poziv Ministarstva od februara do jula 2018. godine prijavila su se 42 stručnjaka iz 13 zemalja: Sjedinjenih Američkih Država, Njemačke, Švicarske, Kanade, Irske, Danske, Velike Britanije, Švedske, Australije, Francuske, Belgije, Srbije i Hrvatske.

Ministarstvo je za 2018. godinu dogovorilo angažman osam stručnjaka iz iseljeništa u institucijama, javnim ustanovama i akademskom sektoru u okviru aktivnosti prijenosa znanja.

Prvi stručnjak koji je angažiran u akademskom sektoru u Bosni i Hercegovini je Adis Elias Fejzić (Australija) skulptor, doktor nauka, koji je držao predavanja studentima Akademije likovnih umjetnosti u Sarajevu, Pedagoškom fakultetu u Sarajevu. Fejzić je tokom trosedmičnog angažmana studentima Akademije likovnih umjetnosti organizirao praktične radionice, a u saradnji sa studentima Akademije likovnih umjetnosti i Historijskim muzejem BiH održao je i kiparsku radionicu na otvorenom.

Alma Oručević-Alagić (Švedska), doktor nauka u softverskom inženjerstvu, na osnovu ugovorenog online angažmana u Ministarstvu civilnih poslova BiH, izradila je tehničke specifikacije za web portal za online dopunsku nastavu za djecu u iseljeništu.

Emina Pašić (Švedska), diplomirani inženjer energetike, osam godina radi kao senior savjetnik za energetiku, klimatske promjene, resurse i održivost u Švedskoj agenciji za energetiku. Za njenu ekspertizu bilo je zainteresirano Federalno ministarstvo okoliša i turizma, te je tokom jula 2018. dogovoren i realiziran njen angažman u ovom ministarstvu.

Tarik Kapić (Švicarska) je zastupnik za intelektualnu svojinu (European Patent Attorney) koji je angažiran u Institutu za intelektualno vlasništvo kako bi prenio najbolje evropske prakse u zaštiti računarski implementiranih pronalazaka.

Mirzet Sabirović (Velika Britanija) je doktor nauka, nezavisni konsultant za internacionalno zdravlje životinja. Njegov angažman je dogovoren na Veterinarskom fakultetu u Sarajevu, gdje će svoje znanje i iskustvo u oblasti zaštite zdravlja životinja, kontroli zaraznih bolesti životinja i bolesti koje se prenose na ljude prezentirati studentima i predavačima na ovom fakultetu.

Haris Balta (Belgija) je naučnik pri Centru za besposadne sisteme na Kraljevskoj vojnoj akademiji Belgije u Briselu. U toku je završne faze i odbrane svoje doktorske teze na belgijskoj Kraljevskoj vojnoj akademiji, u kojoj se bavi područjem bespilotnih vozila i letjelica te kolaborativnim 3D mapiranjem. Njegov angažman je dogovoren u Ministarstvu odbrane BiH gdje će uposlenicima držati predavanja iz oblasti robotike, bespilotnih sistema (dronova).

Zlatan Delić (Njemačka) je doktorant, kustos istraživač koji će biti angažiran u Muzeju književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine. Muzej priprema naredni broj časopisa "Baština". Temat za 2018. godinu odnosi se na južnoslavenske književnosti te njihovo izučavanje na slavistikama širom svijeta, sa naglaskom na zapadnu Evropu, odnosno njemačko govorno područje. Delić je angažiran da dovrši izbor tekstova za časopis, napiše uvodnik, organizira promociju zbornika i pokrene online bazu podataka naučnih tekstova.

Renato Kamhi (Francuska) je violinist, predavač na konzervatoriju u Parizu. Rođen je u Sarajevu, a svoje diplomatske studije završava na Kraljevskom konzervatoriju u Briselu i Gentu. Njegov angažman je dogovoren na Muzičkoj akademiji u Sarajevu kako bi održao radionice i predavanja studentima s obzirom na savremene trendove u svijetu umjetničkog izražavanja.

Aktivnost prenosa znanja u okviru projekta "Dijaspora za razvoj" trajati će do 2020. godine i u tom periodu Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice će i dalje primati prijave stručnjaka iz iseljništva i institucija/javnih ustanova/akademskog sektora. Nakon okončanja projekta, Ministarstvo će informirati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine o rezultatima projekta. U prvoj godini angažiranja stručnjaka iz iseljništva evidentno je da postoji potreba sistemskog uređenja ove oblasti, kako bi prenos znanja bio pravno reguliran u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, te kako bi prenos znanja dobio dugoročnu sistemsku podršku.

5.2. PRENOS ZNANJA U PRIVATNI SEKTOR U BOSNI I HERCEGOVINI

U okviru treće komponente projekta "Dijaspora za razvoj", koju realizira UNDP, predviđen je prenos znanja i vještina iz poslovne dijaspore i akademske zajednice u privatni sektor u Bosni i Hercegovini, što uključuje i uvođenje novih tehnologija koje će rezultirati boljom konkurentnošću i širenjem tržišta, jačanjem investicija i stvaranjem novih radnih mjesta u Bosni i Hercegovini.

Na osnovu Javnog poziva objavljenog u 2017. godinu, odabrano je 18 aplikacija koje uključuju 25 preduzeća korisnika programa prenosa znanja iz dijaspore: Austronet (Kozarac/Prijedor), DVC Solutions (Banja Luka), ePicentar (Sarajevo), FEAL (Široki Brijeg), Fondacija Mreže (Sarajevo), GAT (Sanski Most), Fondacija Herpatent sa Olovka SZR Stolac i Donplast SZR Posušje (Posušje), Inter Energy (Laktaši), MDG International (Sarajevo/Vogošća), Kabil (Tuzla), Tehnoservis sa kompanijama Vendom, Tecnic Programme Engineering, Hidraulika Flex i Bravarija Pile (Laktaši), Thermo flux (Jajce), TransformArt (Olovo), FTM (Novi Travnik), Belt (Banja Luka), Porta Naturae (Srebrenik), Aksa (Zenica), Milinkovic (Banja Luka), eMPIRICA (Brčko/Tuzla), Jami (Tešanj), Meli Funghi (Cazin), Internacionalni fakultet u Sarajevu sa kompanijama ENOVA, Interclima, Tensor Technology i InventoPro (Sarajevo).

Sektori u Bosni i Hercegovini u kojima se odvija prenos znanja u okviru ove komponente projekta uključuju drvnu, metalnu i tekstilnu industriju, informacione i komunikacijske tehnologije, digitalna rješenja/marketing, arhitekturu i farmaceutsku industriju.

Vrši se prenos specifičnih znanja iz iseljništva koja se, između ostalog, odnose na: specijalističke obuke u sektoru informacijskih tehnologija, digitalne tehnologije, rukovanja TORNOS mašinama, gradnja pasivnih kuća, procesuiranje drveta i uvođenje EU standarda u ovoj industriji, upravljanje CNC tehnologijom, sticanje vještina korištenja Data CAD, Bluebeam, Autodesk REVIT 2018 i BIM u skladu sa zahtjevima tržišta SAD-a, poboljšanje proizvodnog procesa proizvodnje prirodne kozmetike, rukovanje specijalnim mašinama za obradu drveta, proizvodnja i ugradnje vatrootpornih vrata i prozora prema sistemu SCHÜCO, EU zakonodavstvo i sistem distribucije hrane s pilećim mesom i jajima, standardi kvalitete i certificiranja i nove tehnologije u procesu proizvodnje hrane, obuke u korištenju CFS tehnologija, obuke i mentoring u skladu sa Programom poduzetništva Instituta inženjera elektrike i elektronike (IEEE) itd.

Iako je provedba aktivnosti na prenosu znanja iz iseljništva u privatni sektor u BiH započela krajem novembra 2017. godine, tri podržana poduzeća već su prijavila 13 novozaposlenih osoba (tri u kompaniji "GAT" Sanski Most, šest u "FEAL" d.o.o. Široki Brijeg i četiri u „ePicentar“ d.o.o. Sarajevo).

Također, na osnovu Javnog poziva za razvoj poduzetništva i podršku start-up kompanijama, angažovana su tri stručnjaka iz dijaspore (Njemačka i SAD) za mentoring i prenos znanja u šest start-up kompanija: Lasta Travel (Mostar), iModel (Mostar), Zalmo (Mostar), FEAL (Široki Brijeg), Nobel Corporation (Mostar), Mljekara Pađeni (Bileća).

U okviru druge komponente projekta Dijaspora za razvoj, koju realizira UNDP, u pet partnerskih općina Nevesinje, Maglaj, Sanski Most, Prijedor i Ljubuški realizovani su lokalni projekti koji su uključivali prenos znanja iz iseljništva u sljedećim oblastima: u laparoskopskoj hirurgiji uz osposobljavanje i upošljavanje pet novih ljekara (Bolnica Nevesinje), obuke i prekvalifikacija 18 radnika u tekstilnoj industriji (Maglaj), obuke za 45 zavarivača (Sanski Most), obuke sedam radnika za rad na CNC mašinama (Prijedor) i obuke u primjeni savremenih EU metoda uzgoja krompira za 185 članova poljoprivredne zadruge "Plodovi zemlje" (Ljubuški).

Brojni su drugi primjeri prenosa znanja iz iseljništva u javni, nevladin i privatni sektor u Bosni i Hercegovini koje realizuju pojedinci samoinicijativno. Iz dosadašnje saradnje sa organizacijama i pojedincima u iseljništvu, možemo zaključiti da u iseljništvu postoji snažno interesovanje za prenos znanja u Bosnu i Hercegovinu. Rezultati istraživanja "Mapiranje dijaspore", rađenog u drugoj polovini 2017. godine u okviru projekta "Dijaspora za razvoj", potvrđuju da je najveći broj stručnog kadra u iseljništvu zainteresovan za doprinos razvoju Bosne i Hercegovine upravo putem prenosa znanja i vještina. Istovremeno, veliki broj institucija, organizacija i privatnih kompanija u Bosni i Hercegovini je zainteresovan za ekspertize stručnjaka iz iseljništva. Prenos znanja, s obzirom na rastući trend odlaska stručnjaka iz Bosne i Hercegovine, ukoliko bude sistemski uređen, može značajno doprinijeti razvoju Bosne i Hercegovine i ublažiti posljedice „odliva pameti“.

6. PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA

Polazeći od naprijed navedenog, predlaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da, nakon razmatranja Informacije o prenosu znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu, donese sljedeće:

Z A K L J U Č K E

1. Usvaja se Informacija o prenosu znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu.
2. Zadužuje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da nastavi sa aktivnostima na prenosu znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu, kao i aktivnostima kojima će se omogućiti sistemsko uređenje prenosa znanja iseljništva iz Bosne i Hercegovine uz podršku Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.